

száma még nem jött meg. Nekik is ingyen dolgoztam három éven át. Nem mondhatja, hogy haszonleső voltam. A fordítások bármilyen pillanatban véget érhetnek, és akkor kenyér nélkül maradok. Egyelőre három hónapra van pénzünk. Ezt nem panaszképpen mondom, csak azért, hogy értse meg, mi mindent kell csinálnom. Tudom, hogy nem tudom az időmet jól beosztani, de ezt a hibámat már el kell néznie. Márta is elnézi.

Szeretettel

PIL 704. f. Havas-levelek (eredeti)

¹ A levél első felében Havas és Károlyné elvi vitáiról van szó.

² Iványi-Grünwald Béla történész, a festő fia. 1939-től Angliában élt, a Szabad Magyarok Szövetsége egyik vezetője. 1947-1948 között a londoni egyetem oktatója.

86. BRIAN HAIG-IRELAND KÁROLYI MIHÁLYNÉHOZ

(London, 1945. június 11.)

Dear Countess Károlyi,

Many thanks for your letter of June 6th. I was sorry to hear of your illness, and hope you are already making a quick recovery. I had lunch with Count Károlyi & Thwaites on Saturday and as you will have heard we agreed that the club should be carried on in some form if possible. I think the lady whose name Thwaites mentioned to Count Károlyi would be a good organizer if she can be persuaded to take it on. As you know I am ready to do what little I can, but it now seems fairly certain that I shall have a job with the Manchester Guardian, which will mean my leaving London for Manchester at the beginning of July. Though I am pleased at the prospect of working again (I have been out of work since the Digest ended on June 2nd) & with the M. G. I am sorry to leave the friends I have in London. Count Károlyi will no doubt have told you also that May Mawdsley and I are hoping to get married when I am settled in Manchester.

I think your letter¹ was a little too pessimistic about the Hungarian situation. The policy which Lady Listowel is advocating in her letters to the Times is a really disastrous one, for it means in effect raising an agitation against the Soviet Government & two other Governments - the Czechoslovak & Hungarian which have its confidence; this of course is her real motive - ultimately to split the Russians & Western Allies with a „Trieste” incident,² for no one can suppose that a person of her sympathies can have any genuine concern for the welfare of Magyar peasants in Czechoslovakia. That she would like to see them remain there is understandable, for they could then again form an irreddenta as between the wars.

My impression is things are going very well indeed in Hungary now, & that there are real signs of the emergence of democracy both economical & political as a result of the land reform & party setup under the Miklós Government. Whether Miklós personally is a genuine convert or just an opportunist I do not know; some believe the former, but it is really irrelevant, for as things are, he has not the power to do evil. It may be depressing but it must be admitted frankly that this great progress would most probably not have been achieved under British or American sponsorship, & from all I hear our people in Budapest³ are again, as in 1918-19, doing nothing to help and anything to hinder it.

If I may say so I thought it unfortunate that your article in the Council⁴ Bulletin paid so little tribute to the success of the new land reform; here, it seems to me, is a great opportunity to strengthen British-Russian friendship by emphasizing the achievement

of the Hungarian régime at a time when events in other liberated countries are going rise to much dissension & suspicion on both sides.

I enclose some New Yorkers in the hope that they may be quite (beguile?) the tedium of convalescence and add again my best wishes for your swift recovery.

Yours sincerely

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

*

Kedves Károlyi Grófnő,

Sok köszönet június 6-i leveléért. Szomorúan hallottam betegségéről és remélem, hogy már a gyors felépülés útján van. Szombaton Károlyi gróffal és Thwaitessel löncsöltem, és mint hallhatta, megállapodtunk, hogy a klubot valamilyen formában fenn kell tartani. Úgy hiszem, a hölgy, akit Thwaites említett Károlyi grófnak, jól szervezné, ha rá lehet beszélni, hogy vállalja. Mint tudja, én készségesen megteszem a keveset, amit tudok, de most eléggé biztosnak látszik, hogy a Manchester Guardiannél leszek alkalmazva, ami azt jelenti, hogy július elején Londonból Manchesterbe kell költöznöm. Bár örülök a kilátásnak, hogy ismét dolgozhatok (munka nélkül vagyok, mióta a Digest június másodikán megszűnt), és éppen az MG-nél, szomorú itthagyni londoni barátaimat. Nem kételem, Károlyi gróf közölte Önnel azt is, hogy May Mawdsleyvel reméljük, összeházásodunk, ha letelepedtem Manchesterben.

Úgy hiszem, levelében¹ egy kissé túl pesszimista a magyarországi helyzetet illetően. Az a politika, amit Lady Listowel ajánl a Timesban közölt leveleiben, valóban szerencsétlen, mert gyakorlatilag agitáció indítását jelenti a szovjet kormány és bizalmát élvező másik két kormány – a magyar és a csehszlovák – ellen, persze, hogy ez az ő igazi szándéka – tartós szakadást előidézni az oroszok és a nyugati szövetségesek között egy „trieszti” incidenssel,² hiszen senki sem hiheti, hogy valakit az ő kötődéseivel igazán a csehszlovákiai magyar parasztok sorsa aggasztaná. Hogy szeretné, ha ott maradnának, az érthető, hiszen új irredentát eredményezhetnének, akár a két háború között.

Az a benyomásom, hogy Magyarországon most tényleg igen jól mennek a dolgok, és valódi jelei mutatkoznak úgy a politikai, mint a gazdasági demokrácia kibontakozásának a földreform és a Miklós-kormány pártösszetétele eredményeként. Nem tudom, Miklós személyesen igazi átálló vagy csak egy opportunist, vannak, akik az előbbiben hisznek, de ez valójában irreleváns, mert a dolgok jelen állása mellett nincs ereje kárt okozni. Nyomasztó lehet, de őszintén el kell ismerni, hogy ilyen nagy előrehaladás aligha lett volna elérhető brit vagy amerikai támogatással, és minden, amit hallok budapesti embereinkről,³ arra utal, hogy akár 1918–19-ben, semmit sem tesznek segítségére, de mindent az akadályozására.

Legyen szabad megmondanom, nem tartom szerencsésnek, hogy az Ön cikke a Tanács⁴ Bulletinjében oly kevéssé méltatja az új földreform sikerét; nekem úgy tűnik, a magyar rezsim eredményeinek hangsúlyozása nagy lehetőséget ad a brit–orosz barátság erősítésére most, mikor más felszabadított országok eseményei túl sok nézeteltérést és gyanakvást keltenek mindkét oldalon.

Mellékelek néhány New Yorkert, remélve, hogy kellemesen enyhíthetik a lábadozás unalmát, és ismét kifejezem reményemet az Ön gyors felépülésére.

¹ Károlyiné szóban forgó levelét nem ismerjük.

² Olaszország és Jugoszlávia vitája Trieszt és környéke birtoklásáról éles ellentétet váltott ki a nyugati hatalmak és a Szovjetunió között, amely ekkor még határozottan támogatta a jugoszláv igényt.

¹ Vagyis a brit misszió.

² Az Angliai Magyar Tanács.

87. JÁSZI OSZKÁR KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Worcester, Mass., 1945. június 13.)

Mélyen tisztelt Elnök Úr,

Május 22-i leveled csak tegnap érkezett ide, s nyilván keresztelte az én május 27-én Hozzád intézett levelemet, és így nemegyszer szinte öntudatlanul vitatkoztunk egymással.

Mélyen bánt, hogy a Kegyelmes Asszony beteg, de remélem, hogy életereje s a nagy Ügy, melyben még fontosabb szerepe lesz, mint a múltban volt, mielőbb vissza fogják adni egészségét.

Köszönöm, hogy olyan őszintén fejezted ki gondolataidat, s ezt hasonló őszinteséggel akarom viszonzni, annál is inkább, mivel egyre gyakrabban vannak kapuzárási érzéseim. Követem tehát gondolataid sorrendjét:

1. Nagyon is érzem, hogy Neked ma odahaza van a helyed, mégpedig minél előbb. Tudom, hogy a feladat nehéz és hálátlan lesz, de a személyed nélkülözhetetlen. Szóban és írásban váltig hangsúlyozom, hogy a Te ellenőrzésed és iránytmutatásod nélkül nem lehet igazi átalakulás Magyarországon. De ehhez az is kell, hogy megfelelő táborkarod legyen, egy teljesen megbízható és bátor csoport. Mindent el fogok követni, hogy Vámbéryt rábírjam, hogy veled együtt menjen haza. Szeretném Czako Ambrót is a közeledben látni, aki egyike a legtisztább jellemeknek. Supka Géza, ma a Nemzeti Múzeum igazgatója, szintén régi megbízható barátom, akiben megbízhatok. Csécsy Imre is hű követőim volt. (Most a Huszadik Századot újítja fel.)

2. Az én egyéni pozíciómat, úgy látom, félreérted. Én nem kényelmi vagy biztonsági szempontból nem megyek haza, hanem mivel állampolgári esküöm ideköt, s mivel én Számotokra csak tehertétel volnék, kompromisszumokra alkalmatlan természetem folytán. Különben utolsó levelemben megjelöltem azt a szerepkört, melyet itthon, amerikai állampolgárságom fenntartásával, betölthetnék, de alig tudom elképzelni, hogy a mai magyar helyzet igazi intézői (a kulisszák mögött!) ebben a minőségben megtűrnének, mivel én sosem voltam bethlenista nacionalista, mint Szekfű képviselő úr, vagy mindenre kapható kloaka-zsurnalista, akik közül többet újra beengedtek az aklokhoz. Bármely munkát és veszélyt szívesen vállalok, ha azzal meggyőződésemet és elveimet szolgálhatnám. Eme korlátok között, kérlek, rendelkezéssel velem!

3. Ami bennünket a földreform kérdésében elválaszt, az nem a magántulajdon és a kollektív gazdálkodás ellentéte. Teljesen igazad van, hogy pusztá földosztással nem lehet a kérdést megoldani, hanem vezetés, modern technika és józan tervgazdaság kell. Amit én perhorreszkálok, az nem a kollektív gazdálkodás minél hatékonyabb előmozdítása, hanem ami az orosz kolhozrendszer eredetét és lényegét jelenti: a parasztok bekergetése fegyveres erővel az ún. szövetkezetekbe; sok százezrek halála ebben az új mesterséges osztályharcban; új jobbagység feudális urak helyett állami bürokraták ostromcsapásai alatt; a parasztság becsapása, akiknek földet ígértek, s militarizált gabonagyárakat adtak stb., stb. Ezen a gaz és otromba rendszeren később enyhítéseket tettek a szörnyű éhínség következtében, de a parasztság még mindig kizsákmányolt osztály, melynek a bürokrácia, a hadsereg és egy munkáselit fenntartására robotolnia kell. Tévedés itt magasabb kollektív szellemről beszélni. Az orosz parasztság nagy többségének fogalma sincs a kommunizmusról, és ha „szavaznak”, ezt éppoly mechanikusan teszik, mint a magyar falusi nép csendőri fedezettel.